

Главни и одговорни уредник
Владимир Пишталo

Уредник
Драган Пурешић

Glavni in odgovoren urednik
Vladimir Pištalo

Urednik
Dragan Purešić

Средства за штампање каталога изложбе обезбедила је
Амбасада Републике Словеније у Београду.

Sredstva za tisk razstavnega kataloga je zagotovilo
Veleposlaništvo Republike Slovenije v Beogradu.

REPUBLIKA SLOVENIJA
AMBASADA BEOGRAD

СВЕТ КОЈИ НЕСТАЈЕ

SVET KI IZGINJA

Маре Лакович
Mare Lakovič

У ПОТРАЗИ ЗА НАШИМ КОРЕНИМА – ПОСЛЕДЊЕ ТРАДИЦИОНАЛНЕ КУЛТУРЕ АФРИКЕ

Колевка човечанства

Велика афричка тектонска плоча која, као неки геолошки музеј, разоткрива увек нова и нова открића људске еволуције, несумњиво опстаје као подручје које можемо назвати колевком човечанства. Велика континентална раселина протеже се од пустиње Данакил, преко средишње Етиопије према језеру Туркани, које већим делом лежи у Кенији, све до Танзаније. Пре отприлике 7,4 милиона година, огранак хоминида одвојио се од нама најближег примата, шимпанзе, која се од нас генетски разликује само у 1,2 процента. У области афричке тектонске плоче пронађени су најстарији остаци хоминида, који су се преко врсте

V ISKANJU NAŠIH KORENIN – ZADNJE TRADICIONALNE KULTURE AFRIKE

Zibelka človeštva

Velika afriška tektonska prelomnica, ki kot nekakšen geološki muzej razkriva vedno nova in nova odkritja človeške evolucije, nedvomno ostaja območje, ki ga lahko poimenujemo zibelka človeštva. Velika kontinentalna razpoka se razteza od puščave Danakil, skozi osrednjo Etiopijo proti jezeru Turkana, ki večinoma leži v Keniji, vse do Tanzanije. Pred nekako 7,4 milijona let se je veja hominidov odcepila od nam najbližjega primata, šimpanza, ki se od nas genetsko razlikuje samo v 1,2 odstotka. Na območju afriške tektonske prelomnice so bili najdeni najstarejši ostanki hominidov, ki so se preko vrste *Australopithecus*

Australopithecus afarensis и његових наследника развили у врсту *Homo*, из које је произашао *Homo sapiens sapiens* као еволуцијски победник. Чувено откриће 3,2 милиона година старог скелета врсте *Australopithecus afarensis* из 1974. на подручју Данакила, названог Луси, Етиопију и касније Кенију избацило је у сам центар потраге за коренима људског развоја. Током каснијих деценија, на ширем подручју велике афричке плоче откривен је читав низ других хоминида. И због ових палеонтолошких проналазака, река Омо и језеро Туркана задобили су извесну мистичну слику колевке човечанства и тамошњи археолошки локалитети данас су под заштитом Унеска, јер крију одговоре на кључна питања људске еволуције.

У области северне Туркане у Кибишу, на десној обали реке Омо, пронађен је и најстарији фосилни остатак лобање модерног човека врсте *Homo sapiens sapiens*, назване Омо I, који је данас једини преживели и победнички члан ове еволуцијске утакмице. Фосилни остатак лобање датован је на старост од 200.000 година и битно је старији од других сличних проналазака у Мароку, Судану, Танзанији, Јужној Африци или Израелу. Сродни *Homo neanderthalensis* (изумро пре приближно 24.000 година) и тајанствени *Homo floresiensis* (изумро пре приближно 12.000 година) у еволуцијској утакмици изгубили су битку са очито спретнијим модерним човеком.

afarensis in njegovih naslednikov razvili v vrsto *Homo*, iz katere je izšel *Homo sapiens sapiens* kot evolucijski zmagovalec. Znamenito odkritje 3,2 milijona starega okostja vrste *Australopithecus afarensis* leta 1974 na območju Danakila, ki so ga poimenovali Lucy, je Etiopijo in kasneje Kenijo potisnilo v samo središče iskanja korenin človeškega razvoja. V kasnejših desetletjih je bila na širšem območju velike afriške prelomnice odkrita še cela vrsta drugih hominidov. Tudi zaradi teh paleontoloških najdb sta reka Omo in jezero Turkana pridobila nekakšno mitično podobo zibelke človeštva in tamkajšnja arheološka najdišča so danes pod zaščito UNESCO saj skrivajo odgovore na ključna vprašanja človeške evolucije.

Na območju severne Turkane v Kibishu na desnem bregu reke Omo je bil najden tudi najstarejši fosilni ostanek lobanje modernega človeka vrste *Homo sapiens sapiens*, poimenovan Omo I., ki je danes edini preživeli in zmagoviti člen te evolucijske tekme. Fosilni ostanek lobanje je bil datiran na starost 200.000 let in je bistveno starejši kot druge podobne najdbe v Maroku, Sudanu, Tanzaniji, Južni Afriki ali Izraelu. Sorodna *Homo neanderthalensis* (izumrl pred približno 24.000 leti) in skrivnostni *Homo floresiensis* (izumrl pred približno 12.000 leti) sta v evolucijski tekmi izgubila boj z očitno spretnejšim modernim človekom.

НАРОДИ СЛИВА РЕКЕ ОМО

Ови палеолитски проналасци нису једино што област језера Туркане и слив реке Омо имају да понуде савременом добу. У близини источне афричке плоче, на тромеђи Судана, Етиопије и Кеније, још увек постоји 60.000 квадратних километара нетакнуте дивљине, односно недефинисаног подручја без политичке контроле, које пружа уточиште традиционалним племенским културама Африке. И племенске културе шире области Туркане и овај реликтни свет, који неконтролисано нестаје пред нашим очима, скривају непроцењиво живо наслеђе, чиме не губимо само генетски запис о нашој еволуцији, већ и древно знање и сећање на наше еволуцијско детињство. Андамаски Негрити, амазонски Индијанци, аустралијски Абориџини, недавно изумрли Тасманци или Сани, као последњи остаци носилаца првобитног људског генома, само су део ове тужне приче и ароганције наше цивилизације. Жалосно је што ћемо све ове занимљиве племенске културе, њихове представнике и њихове неме поруке изгубити пре него што коначно размрсимо њихово значење за људску еволуцију. Први Европљанин који је истраживао у горњем и средњем току реке Омо, током година од 1880. до 1883, био је Француз Жил Борели. Италијански истраживач Виторио Боте-го истраживао је током година од 1895. до 1897. целокупни слив реке Омо и на својој другој експедицији трагично изгубио живот. Хенри Остин коначно је 1898. године стигао до њене делте и северне обале језера Туркане.

ЉУДСТВА ПОРЕЋЈА РЕКЕ ОМО

Нисо па само те палеолитске најдбе то, кар об-моће језера Turkana in porečje reke Omo ponu-jata sodobnemu času. V bližini vzhodno afriške tektonske prelomnice, na tromeji med Sudanom, Etiopijo in Kenijo, še vedno obstaja skoraj 60.000 kvadratnih kilometrov nedotaknjene divjine ozi-roma politično neobvladljivega in nedefinirane-ga območja, ki daje zatočišče zadnjim tradicio-nalnim plemenskim kulturam Afrike. Tudi ple-menske kulture širšega območja Turkane in ta reliktni svet, ki nekontrolirano izginja pred na-šimi očmi, skrivajo neprecenljivo živo dediščino, s katero ne izgubljamо samo genetskega zapisa o naši evoluciji, temveč tudi starodavno vedenje in spomin na naše evolucijsko otroštvo. Anda-manski Negriti, amazonski Indijanci, avstralski aborigini, nedavno izumrli Tasmanci ali Sani kot zadnji ostanki nosilcev najbolj prvobitnega človeškega genoma so le del te žalostne zgod-be in arogance naše civilizacije. Žalostno, je, da bomo vse te zanimive plemenske kulture, njihove predstavnike in njihova nema sporočila izgu-bili, še preden bomo dokončno razvozlali njihov pomen za človeško evolucijo. Prvi Evropejec, ki je raziskoval v zgornjem in srednjem toku reke Omo je bil v letih 1880–1883 Francoz Jules Bo-relli. Italijanski raziskovalec Vittorio Bottego je v letih 1895–1897 raziskal celotno porečje reke Omo in na svoji drugi odpravi tudi tragično iz-gubil življenje. Henry Austin je leta 1898 končno dosegel njeno delto in severne obale jezera Tur-kane.

Поред занимљиве геолошке прошлости, Етиопија је и богати простор где су цветале цивилизације од древног Аксума до тајанствене цивилизације етиопске хришћанске архаичне цркве с традицијом државности, којој у Африци нема равне. Упркос томе што у Етиопији превладавају народи семитског порекла, као што су хришћански народи Амхара и Тигрејци, као и већински говорници кушитског, Ороми, дубоко на југу Етиопије, у сливу реке Омо сачувале су се, готово нетакнуте, негроидне нилотске племенске културе.

Скоро сто година старе фотографије немачке фотографкиње Лени Рифенштал, која је нешто пре Другог светског рата у Нубијским планинама фотографисала првобитне Нубијце, у Судану су већ давна прошлост. Дугогодишњи грађански рат веома је погодио нилотске народе *Нубијце*, *Нуер*, *Шилук* и *Ануак* и *Тойос*, и заједно с глобализацијским процесима и притисцима мултинационалиста драстично променио тамошње традиционалне културе.

Долина реке Омо и саванска дивљина на етиопској страни језера Туркане своју елементарност некако је сачувала готово до краја 20. века. Културе народа *Хамер*, *Кара*, *Тсамај*, *Боди*, *Бана*, *Њанџа-шом*, *Арборе* и још древнијих група, као што су, на пример, народи племенске групе Сурма, која уједињује сродне *Сурије*, *Мурсије* и *Меене*, срећом, још увек опстају као права антрополошка ризница последњих традиционалних култура Африке. Међутим, и будућност реке Омо је несигурна, јер се из етиопских планина већ гради мегаломанска аутострада која отвара слободан пут страном капиталу, нарочито кинеским концесионарима, који

Поред занимиве геолошке претеклости је Етиопија такође богата простор, где су цветале цивилизације од старогатног Аксума, до тајанствене цивилизације етиопске кршћанске архаичне цркве с традицијом државности, ки ки в Африки ни примерјаве. Кљуб тему, да в Етиопији превладујејо лјудства семитског извора, кот со кршћански Амхари и Тигрејци тер већински кушитско говорећи Ороми со се глобоко на југу Етиопије в поречју реке Омо охраниле негроидне нилотске племенске културе скорој неготакнјене.

Скорој сто лет старе фотографије немшке фотографиње Лени Рифенштал, ки је мало пред друго световно војно в нубских горах фотографирала првобитне Нубе со в Судану же давна претеклост. Долголетна држављанска војна је там zelo prizadela tamkajšnja nilotska ljudstva kot so *Nube*, *Nuerje*, *Šiluke in Anuake in Topose* in skupaj z globalizacijskimi procesi ter pritiski multinacionalk drastično spremenila tamkajšnje tradicionalne kulture.

Dolina reke Omo in savanska divjina na etiopski strani jezera Turkane pa je svojo prvinskost nekaко охранила скорој до конца 20. stoletja. Kulture ljudstev kot so *Hamer*, *Kara*, *Tsemaј*, *Bodi*, *Banna*, *Nyangatom*, *Arbore* in še bolj prvobitnih skupin, kot so na primer ljudstva plemenske skupine Surma, ki združuje sorodne *Surije*, *Mursije in Meene* na srečo še zmeraj ostajajo prava antropološka zakladnica zadnjih tradicionalnih kultur Afrike. Vendar je tudi prihodnost doline reke Omo negotova saj se iz etiopskega višavja že gradi megalomanska cesta, ki odpira prosto pot tujemu kapitalu in zlasti kitajskim koncesionarjem, ki hlepijo po surovinah in nedavno odkriti nafti. Naravnost

жуде за сировинама и недавно откривеном нафтом. Гротескни су призори како џиновске машине, уз присутност потпуно голих Сурија, продиру у девичанску багремову савану као пошаст из неког другог света. Призори су слични онима у амазонској прашуми, где индијански народи могу само немо да посматрају како нестаје древна прашума која их је вековима чувала од спољашњег света. У горњем току реке Омо већ се гради мегаломанска брана и акумулација Гибе III, коју граде стране корпорације и која ће преполовити ток реке Омо, која је практично једини водени извор јужне Етиопије. Ово суочавање са спољашњим светом за племенске културе Ома биће погубно и процес распадања традиционалног живота и племенских вредности већ је започео. Културе које су преживеле векове племенских ратова, разних недостатака и тешких климатских услова, немају никакве шансе против међународног капитала, хорди туриста, владиних службеника, мисионара, алкохола и вредности које су им потпуно стране. Нестајањем ових култура не губе се само сопствени корени и део сопственог генетског записа, односно одговори нашој еволуцији, већ и древна знања и лепота неког архаичног доба, заробљеног у савременом свету, које је осуђено на изумирање и пре него што смо га уопште упознали.

СЕВЕРНА КЕНИЈА И ЈЕЗЕРО ТУРКАНА

На кенијској страни језера Туркане налази се још забаченија дивљина, и склониште више десетина сличних традиционалних народа, као што су

groteskni so prizori, ko megalomanski delovni stroji ob prisotnosti popolnoma golih Surijev, kot pošasti iz nekega drugega sveta prodirajo v deviško akacijevo savano. Prizori so podobni tistim v amazonskem pragozdu, kjer indijanska ljudstva lahko le nemo opazujejo, kako izginja deževni pragozd, ki jih je stoletja varoval pred zunanjim svetom. V zgornjem toku reke Omo že gradijo megalomanski jez in akumulacijo Gibe III, ki jo gradijo tuje korporacije in bo prepolovil pretok reke Omo, ki je praktično edini vodni vir južne Etiopije. To soočenje z zunanjim svetom bo za plemenske kulture Oma pogubno in proces razpadanja tradicionalnega življenja in plemenskih vrednot se je že začel. Kulture, ki so preživele stoletja plemenskih bojev, pomanjkanja in krutih klimatskih razmer, nimajo nobenih možnosti proti mednarodnemu kapitalu, hordam turistov, vladnim uradnikom, misijonarjem, alkoholu in vrednotam, ki so jim popolnoma tuje. Z izginotjem teh kultur ne izgublja le svojih korenin in dela našega genskega zapisa oziroma odgovorov naši evoluciji, temveč tudi starodavna vedenja in lepoto neke arhaične dobe, ujete v sodobnem svetu, ki pa je obsojena na izumrtje, še preden smo jo sploh spoznali.

SEVERNA KENIJA IN JEZERO TURKANA

Na kenijski strani jezera Turkana še bolj odročna divjina nudi zavetje več kot desetini podobnih tradicionalnih ljudstev, kot so Rendilli, Gabre, Turkane,

Рендили, Габре, Туркане, Борана, Самбуруи, Поко-ти, Дасанеч и други. Област Туркане било је једно од последњих великих открића човечанства и први Европљани који су прокрчили пут до језера Туркане били су аустроугарски истраживач Лудвиг фон Хенел и гроф Самуел Телеки де Сек, и то тек 1888. године, дакле много касније од Дејвида Ливингстона, Х. М. Станлија и Ричарда Бартонa, који су нешто јужније откривали последње беле белеге Африке. Колико је забачена област Туркане, говори и чињеница да је требало да прође још седам година да истраживач Артур Доналдсон Смит 1895. истражи подручје Марсабита, које лежи источно од језера Туркане; први прелаз преко пустиње Чалби мајор Чонси Стиганд извршио је тек 1909. године.

Силазак са насељених кенијских висија око Лаикипије и планинског ланца Монт Кеније према северу и језеру Туркани чини се као некакво надреално путовање у свет изгубљен у времену и простору. То је свет пустиња Чалби и Каисут и несносно врелог језера Туркане. Неприступачна дивљина и болести, као што су маларија или смртоносне муве це-це, некако су сачувале овај безвременски простор и слику Африке каква је била у свом првобитном, претколонијалном раздобљу. Дивљина Туркане делује као каква нижија тампонска област између Кеније, Судана и Етиопије, пружајући уточиште последњим традиционалним племенским културама Африке. Чак и за афричке прилике то је забачени свет, који можемо поредити само још са дивљином прашума Конга, Габона или празних пространстава пустиња Намиб и Калахари. Када се из суве багремове саване, као некакав привид, појаве скоро голи Туркани, Покоти, Самбуруи, Рендили, Габре или Дасанечи, гледајући сумњича-

Borana, Samburuji, Pokoti, Dassanech in drugi. Območje Turkane je bilo eno zadnjih velikih otkritij človeštva in prva Evropejca, ki sta prodrli do jezera Turkana, sta bila avstroogrski raziskovalec Ludwig von Höhnel in grof Samuel Teleki de Szek, in to šele leta 1888, torej precej kasneje, kot so David Livingstone, H. M. Stanley in Richard Burton nekoliko južneje odkrivali zadnje bele lise Afrike. Kako odročno je območje Turkane, kaže tudi dejstvo, da je moralo miniti še naslednjih 7 let, da je raziskovalec Arthur Donaldson Smith leta 1895 raziskal območje Marsabita, ki leži vzhodno od jezera Turkane, prvo prečenje bližnje puščave Chalbi pa je major Chauncey Stigand opravil šele leta 1909.

Spust z obljudenega kenijskega višavja okrog Laikipie in pogorja Mount Kenye proti severu in jezeru Turkani se zdi kot nekakšno surrealistično potovanje v svet, izgubljen v času in prostoru. To je svet puščav Chalbi in Kaisut ter neznosno vročega jezera Turkane. Odročna divjina in bolezn, kot so malarija ali smrtonosne muhe ce-ce, so nekako obvarovale ta brezčasen prostor in sliko Afrike, kakršna je bila v svojem prvin-skem, predkolonialnem obdobju. Divjina Turkane deluje kot nekakšno nikogaršnje, tamponsko območje med Kenijo, Sudanom in Etiopijo in daje zatočišče zadnjim tradicionalnim plemenskim kulturam Afrike. Celo za afriške razmere je to odročen svet, ki ga lahko primerjamo samo še z divjino pragozdov Konga, Gabona ali praznih razsežnosti puščav Namib in Kalahari. Ko se iz suhe akacijeve savane kot nekakšni prividi pojavijo skoraj goli Turkane, Pokoti, Samburuji, Rendilli, Gabre ali Dassanechi ter sumničavo gledajo

во на ретке досадне дошљаке, скоро једини траг спољашњег света који поседују јесте чувена пушка калашњиков АК 47, као најскупља имовина међу често насмрт сукобљеним племенским групама, које се жестоко боре за племенске територије и доступност несигурним изворима воде у светлу климатских промена. Занимљиво је да су кинески геолози, пре три године, у потрази за нафтом, јужно од језера Туркане нашли огромне подземне резерве воде, довољне за седамдесетогодишње снабдевање питком водом за целу Кенију; али Кинезе, разумљиво, интересује искључиво нафта. Мегаломански је и пројекат изградње највеће ветроелектране у Африци, у округу Марсабит, која је саграђена страним капиталом. Триста шездесет пет гигантских ветрењача даје електричну енергију за неколико милиона људи, али не оној сиротињи која живи испод тих далековаода и уопште не зна шта је то електрична енергија.

НАМИБИЈА – Херери

Намибија је једна од најређе насељених афричких држава; то се нарочито односи на њен северозападни део уз злогласну Обалу Слоноваче, која је један од најсушнијих предела света. Обалу Слоноваче обележавају бесконачне, готово 1.000 километара дуге пешчане пустиње Намиб, које се протежу од северне намибијске обале до анголске границе уз реку Кунене. То је ненасељено подручје тајанствених океанских маглина, где падина понекад нема читаву деценију. Маријентал,

редке надлежне пришеке, је скорој edina sled zunanjega sveta, ki jo posedujejo, znamenita puška kalašnikov, AK 47, kot najbolj cenjena dobrina med pogosto na smrt sprtimi plemenskimi skupinami, ki se srdito borijo za plemenska ozemlja in dostope do negotovih vodnih virov v luči klimatskih sprememb. Zanimivo je, da so kitajski geologi pred tremi leti pri iskanju nafte južno od jezera Turkane našli ogromne, podzemne zaloge talne vode, ki bi zadostovale za približno 70-letno porabo pitne vode za celotno Kenijo, vendar Kitajce seveda razumljivo zanima izključno nafta. Megalomanski je tudi projekt izgradnje največje vetrne elektrarne v Afriki, v okrožju Marsabit, ki je bil zgrajena s tujim kapitalom. 365 gigantsko velikih vetrnic daje električno energijo nekaj milijonom ljudem, ampak seveda ne tistim revežem, ki živijo pod temi daljnovodi in sploh ne vedo, kaj je elektrika.

NAMIBIJA – Hereri

Namibija je ena izmed najredkeje naseljenih afriških držav zlasti to velja za njen severozahodni del ob zloglasni Obali kosti, ki je eden izmed najbolj sušnih predelov sveta. Obalo kosti zaznamujejo neskončne skoraj 1.000 km dolge sipine puščave Namib, ki se raztezajo ob severni namibijski obali do angolske meje ob reki Kunene. To je nenaseljeno območje skrivnostnih oceanskih meglic, kjer padavine včasih izostanejo tudi celo desetletje. Marijental, Hartmanova

Хартманова долина и прелаз Ван Зил, у забаченом Каоколанду, звуче ванземаљски у односу на она ретка имена у овим празним пространствима севера Намибије.

Сеобе ейских размера и бурно доба колонијализма

Првобитна отаџбина Херера била је западно од језера Тангањике, али су као једна од првих банту група упали на територију данашње Намибије још у раном 16. веку. На ширем подручју њихове првобитне отаџбине проналазимо бројне сродне полуномадске народе, као што су кенијски Масаи и Самбуруи, сахелски Фулани, народе нилотске групе, као што су Нуери и Ануаки, и народе долине реке Омо у Етиопији, као што су Хамери, који су им изненађујуће слични, упркос огромној географској дистанци која их раздваја. У својој новој домовини Херери су најпре заузели области на северу, пре свега сликовит и горски Каоколанд; касније су се ширили према плоднијим равницама око данашњег Виндхука. Још у раном 17. веку, са супротне стране, из Јужне Африке, почели су према северу да продиру холандски колонисти Бури, који су потискивали мирољубиве хотентотске народе, као што су Наме, према северу. После Берлинског конгреса 1878. године, којем је председавао утицајни Ото фон Бизмарк, и Немачка је некако успела да обезбеди свој део колонијалног колача добијањем Тоба, Камеруна, Тангањике, а године 1884. и Немачке Југозападне Африке (данашње Намибије), оснивањем нове колоније на подручју Лидерица.

dolina in prelaz Van Zyll v odročnem Kaokolandu zvenijo kot nekakšna nezemeljska imena tistim redkim, ki izzivajo ta nenaseljena prostranstva severa Namibije.

Epske selitve in burna doba kolonializma

Prvotna domovina Hererov je bila zahodno od jezera Tanganjike, vendar so kot ena prvih bantujskih skupin prodrli na ozemlje današnje Namibije že v zgodnjem 16. stoletju. Na širšem območju njihove prvotne domovine najdemo številna sorodna polnomadska ljudstva kot so kenijski Masaji in Samburiji, sahelski Fulani, ljudstva nilotske skupine kot so sudanski Nuerji in Anuaki ter ljudstva doline reke Omo v Etiopiji kot so Hamerji, ki so jim presunljivo podobni kljub ogromni geografski razdalji, ki jih razdvaja. V svoji novi domovini so Hereri najprej zasedli območja na severu, predvsem slikoviti in gorati Kaokoland, kasneje pa so se širili proti plodnejšim ravnica okrog današnjega Windhoka. Že v zgodnjem 17. stol pa so iz nasprotne smeri, iz Južne Afrike začeli proti severu prodirati nizozemski kolonisti Buri, ki so potiskali miroljubna hotentotska ljudstva kot so Name proti severu. Po berlinskem kongresu leta 1878, ki mu je predsedoval vplivni Otto von Bismarck je tudi Nemčija nekaio uspela pridobiti svoj delež kolonialne pogače s pridobitvijo Toga, Kameruna, Tanganjike ter leta 1884 na območju Lüderitza ustanoviti še novo kolonijo, nemško Jugozahodno Afriko (današnje Namibijo).

Немачко поглавље историје Намибије трагично је, пре свега, са становишта Херера, као једног од првих покретача отпора против колонијалних господара. Сличне, праве мале колонијалне ратове, доживљавали су иначе енглески колонијалисти у јужној Африци с борбеним Зулуима још у првим деценијама 19. века. Пре доласка немачких колониста Херери су били једна од најмоћнијих етничких група тадашње југозападне Африке, што је последично изазвало неизбежан конфликт с новим колонијалним господарима у облику једне од најтрагичнијих епизода афричке колонијалне историје.

Жалосна судбина народа Хереро

Немачке колонијалне силе вешто су искоришћавале традиционалне сукобе између племенских група, као што су били народ Хереро, Овамбо и староседеоци, као што су били Сани или развијенији Наме, присвајајући најплодније области централне Намибије. До првих већих конфликта долази 1903. године, када су устала ратарска племена из хотентотске групе Нам, којима је једноставно било наређено да напусте плодну централну Намибију. У побуни племенске групе Нам, под водством Хендрика Витбоја, и након избијања сукоба, убијено је шездесетак немачких колониста. Побуњеницима су се већ 1904. године придружили и којсански народи, посебно борбени Херери. Херери су се под водством легендарног вође Самуела Махерера добро организовали и вештом герилском тактиком током дугих месеци угрожавали немачке колонисте и њихову колонијалну војску. Немачке колонијалне власти

Немшко поглавље zgodovine Namibije je tragično predvsem s stališča Hererov kot pobudnikov enega prvih uporov proti kolonialnim gospodarjem. Podobne prave male kolonialne vojne so sicer doživljali angleški kolonisti v južni Afriki z bojevitimi Zuluji že v prvih desetletjih 19. stol. Pred prihodom nemških kolonistov so bili Hereri ena najmočnejših etničnih skupin takratne Jugozahodne Afrike, kar je posledično povzročilo neizbežen konflikt z novimi kolonialnimi gospodarji v obliki ene izmed najbolj tragičnih epizod afriške kolonialne zgodovine.

Žalostna usoda ljudstva Hererov

Nemške kolonialne sile so spretno izkoriščale tradicionalne spore med plemenskimi skupinami kot so bili Hereri, Ovambo in staroselci kot so bili Sani ali razvitejši Name ter si prisvajali najbolj rodovitna območja osrednje Namibije. Do prvih večjih konfliktov pride leta 1903 ko se uprejo poljedelska plemena iz hotentotske skupine Nam, katerim je bilo enostavno odrejeno, da zapustijo plodno osrednjo Namibijo. V uporuh plemenske skupine Nama pod vodstvom Hendrika Witbooi in izbruhu nasilja je bilo ubitih kakšnih 60 nemških kolonistov. Upornikom so se že leta 1904 pridružila tudi Kojsanska ljudstva in zlasti bojeviti Hereri. Hereri so se pod vodstvom legendarnega voditelja Samuela Maherera dobro organizirali in z spretno gverilsko taktiko dolge mesece ogrožali nemške koloniste in njihovo kolonialno vojsko. Nemške kolonialne oblasti so poslale okrepitve elitnih enot nemške vojske pod vodstvom brutalnega generala Lotharja von Trothe in zbrale za tiste razmere ogromno, dobro organi-

послале су појачање елитних јединица немачке војске под водством бруталног генерала Лотара фон Троте и за тадашње прилике окупиле огромну, добро организовану армију од 14.000 елитних војника. До одлучујућег преокрета у рату дошло је у бици код Ватерберга, кад је генерал Фон Трота поразио око 5.000 Херера. После бруталних репресалија, од првобитних 80.000 Херера преживело је само око 12.000 припадника овог несрећног народа. Део преживелих Херера, укључујући и Самуела Махерера, повукао се на британску територију, у тадашњу Бечуанију (Ботсвану), док су малобројни припадници тог племена остали у концентрационим логорима око Окахандје. Демографи су израчунали да би данас Херери засигурно били већински народ Намибије да није било ове крваве историјске епизоде. И побуњени Наме доживели су сличну судбину, јер је у репресалијама побијена скоро половина припадника тог мирољубивог народа. Кад су после Првог светског рата немачке колонијалне господаре заменили Британци, њихов положај се суштински није много изменио. Сви Херери у централној Намибији били су насилно покрштени; и дан-данас носе необична викторијанска одела. Данас Херера у Намибији има око 120.000, што представља само скромних 7% намибијског становништва. Занимљиво је да је до официјелног извињења савремене немачке владе и кајања за колонијалне грехове дошло тек 2004. године, на годишњицу битке код Ватерберга. Немачка влада се у свом извињењу Херерима чак обавезала да ће редовно годишње улагати у различите развојне пројекте.

Мањи део Херера у време репресалија генерала Фон Троте повукао се далеко на север у негостољу-

зирано armado 14.000 елитних војакaв. До одлучилнега преобрата в војни pride по битки при Waterbergу, ко general Von Trotha porazi kakšnih 5.000 Hererov. Po brutalnih represalijah je od prvotnih 80.000 Hererov preživelo samo kakšnih 12.000 pripadnikov tega nesrečnoga ljudstva. Del preživelih Hererov, uključno z Samuelom Mahererom se je umaknil na britansko ozemlje v takratno Bečuanijo (Botsvano), skromni ostanki pa so ostali v koncentracijskih taboriščih okrog Okahandje. Demografi so izračunali, da bi bili danes Hereri zagotovo večinsko ljudstvo Namibije, če ne bi bilo te krvave zgodovinske epizode. Tudi uporni Name so doživeli podobno usodo saj so v represalijah pobili skoraj polovico pripadnikov tega miroljubnoga ljudstva. Ko po koncu prve svetovne vojne nemške kolonialne gospodarje zamenjajo Britanci se njihov položaj ni bistveno spremenil. Vsi Hereri v osrednji Namibiji so bili nasilno pokristjanjeni in še danes nosijo nenavadna viktoriјanska oblačila. Danes Hereri v Namibiji štejejo kakšnih 120.000 pripadnikov, kar predstavlja samo skromnih 7% namibijskega prebivalstva. Zanimivo je, da je do uradnega opravičila sodobne nemške vlade in obžalovanja za njene kolonialne grehe prišlo šele leta 2004 ob obletnici bitke pri Waterbergу. Nemška vlada se je v svojem opravičilu Hererom celo zavezala plačevati redna letna nadomestila за različne развојне projekte.

Manjši del Hererov pa se je že v času represalij generala Von Trothe umaknil daleč na sever v negostolјubni, skoraj nenaseljeni Kaokoland, daleč stran od nemških in angleških kolonistov, Burov in kolonialnih oblasti. Ta skupina, ki se je pred represalijami in pokristjanjevanjem umak-

биви, скоро ненасељени Каоколанд, далеко од немачких и енглеских колониста, Бура и колонијалних власти. Ова група, која се пред репресалијама и покрштавањем повукла у Каоколанд, чак и преко реке Кунене у Анголу, назива се Овахимба. У Каоколанд су се из Анголе вратили тек око године 1920. и живели у осами дивљине Каоколанда, недодирљиви скоро до осамдесетих година прошлог века, кад су их открили антрополози и ретки путници. Химбе је веома погодило раздобље грађанског рата после 1980. године, кад су се у планинском Каоколанду нашли заробљени у сукобу анголских снага, покрета Свапо, кубанских герилаца и војске Јужне Африке. Осамдесетих година уследиле су и катастрофалне суше и Химбе су изгубили готово 90% својих драгоцених крда стоке.

У том раздобљу углавном су животарили у насељима барака око Опува; деведесете године, с више падавина, подстакле су повратак традиционалним вредностима и сточарству. Химба у Каоколанду данас има око 30.000 и још увек истрајавају на старим анимистичким веровањима, успевајући да очувају своју културу и првобитни изглед. Као са једном од последњих афричких група, коју савремена цивилизација скоро да и није дотакла, данас сусрети са готово голим Химбама, у примитивној околини Каоколанда, изгледају као некакви романтични снови о свету који ће у наредним деценијама сигурно ишчезнути.

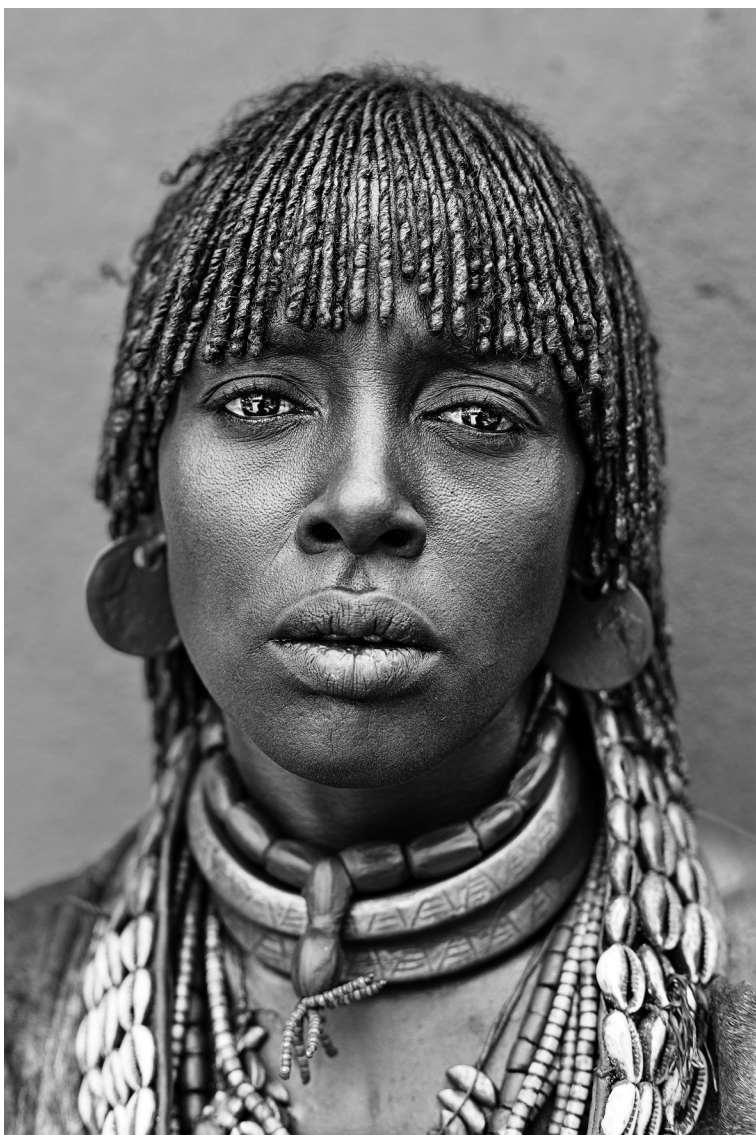
nila v Kaokoland oziroma celo preko reke Kunene v Angolo se imenuje Ovahimba. V Kaokoland so se iz Angole vrnili šele okrog leta 1920 in živeli v osami prvinske divjine Kaokolanda nedotaknjeni skoraj do osemdesetih let preteklega stoletja, ko jih odkrijejo antropologi in redki popotniki. Himbe je zelo prizadelo obdobje državljanske vojne po letu 1980, ko so se v goratem Kaokolandu znašli ujete med spopade angolskih sil, gibanja Swapo, kubanskih gverilcev in vojske Južne Afrike. V osemdesetih letih so si sledile tudi katastrofalne suše in Himbe so izgubile skoraj 90% svojih dragocenih čred.

V tem obdobju so zvečine životarili v barakarskih naseljih okrog Opuwa, z dežjem prizanesljivejša devetdeseta leta pa so povzročila vračanje k tradicionalnim vrednotam in živinoreji. Himbe v Kaokolandu danes štejejo kakšnih 30.000 pripadnikov in še vedno vztrajajo pri starih animističnih verovanjih ter uspevajo ohranjati svojo kulturo in prvinski videz. Kot ene izmed zadnjih afriških plemenskih skupin se jih sodobna civilizacija skoraj ni dotaknila tako, da se danes zdijo srečanja s skoraj golimi Himbami v prvinskem okolju Kaokolanda kot neka-kšne romantične sanje o svetlu, ki bo v naslednjem desetletju zagotovo izginil.

Са словеначкої йрревела Миљенка Вишезовић

СВЕТ КОЈИ НЕСТАЈЕ
ФОТОГРАФИЈЕ

SVET KI IZGINJA
FOTOGRAFIJE

Хамер, Турми, долина реке Омо, Еѣиоѣија
Hamer, Turmi, dolina reke Omo, Etiopija

Кара, Корчо, долина реке Омо, Еѣиоѣија
Kara, Korcho, dolina reke Omo, Etiopija

Сури, Кибिश, западна обала реке Омо, Етиопија
Suri, Kibish, zahodni breg reke Omo, Etiopija

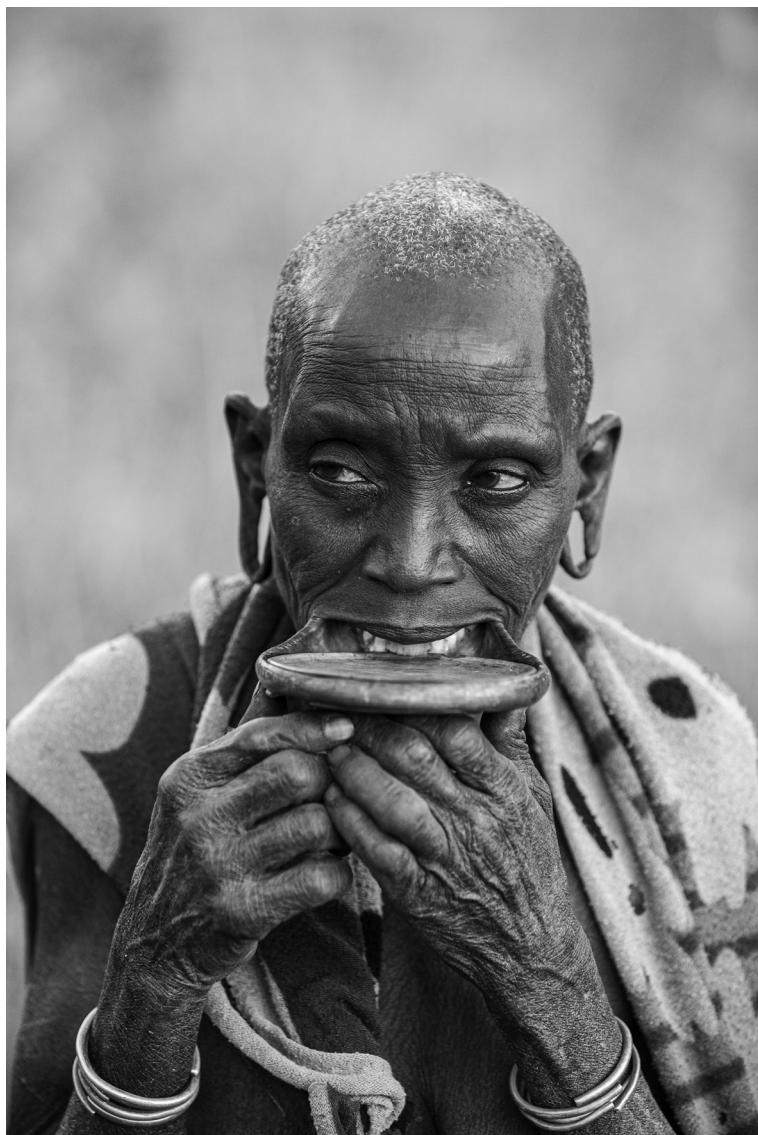
Мурси, долина реке Омо, Еѡиопија
Mursi, dolina reke Omo, Etiopija

Арборе, долина реке Омо, Еѣиоѣија
 Arbore, dolina reke Omo, Etiopija

Сури, заѣадна обала реке Омо, Еѣиоѣија
 Suri, zahodni breg reke Omo, Etiopija

Сури, западна обала реке Омо, Етиопија
Suri, zahodni breg reke Omo, Etiopija

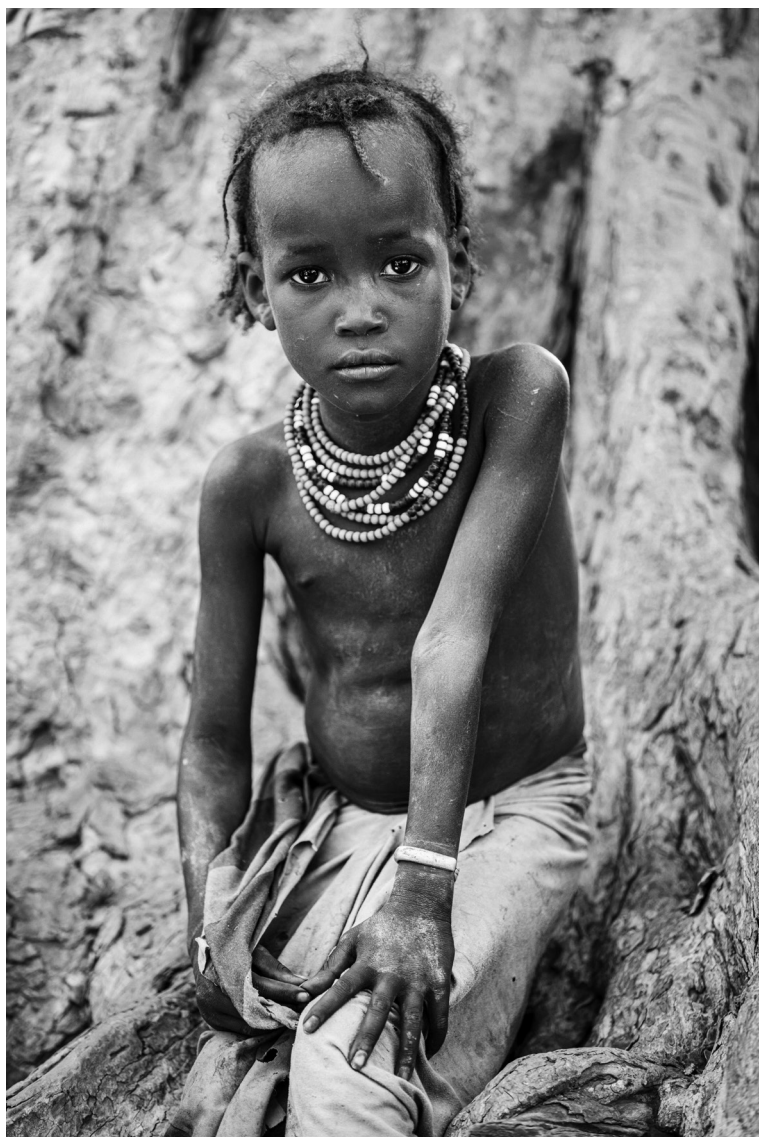
Арборе, долина реке Омо, Етиопија
Arbore, dolina reke Omo, Etiopija

Арборе, долина реке Омо, Еѣиоѣија
Arbore, dolina reke Omo, Etiopija

Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Еѣиоѣија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Еџиоипија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Еџиоипија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

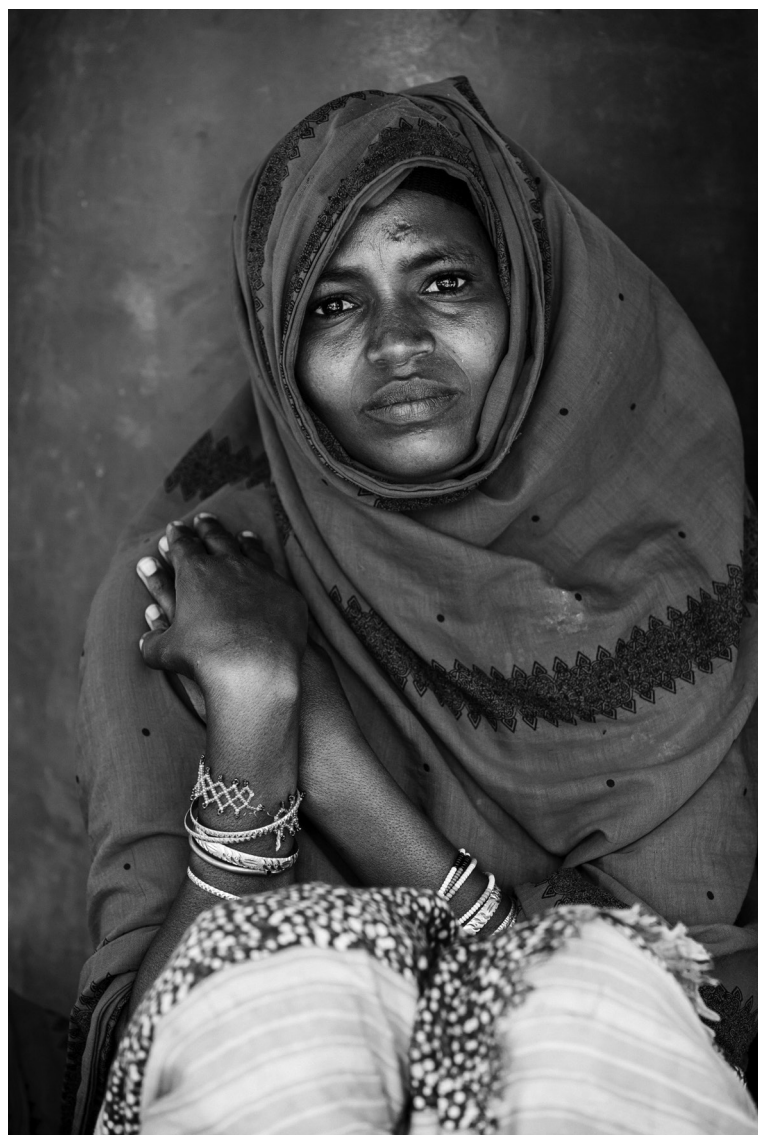
Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Еџиоипија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

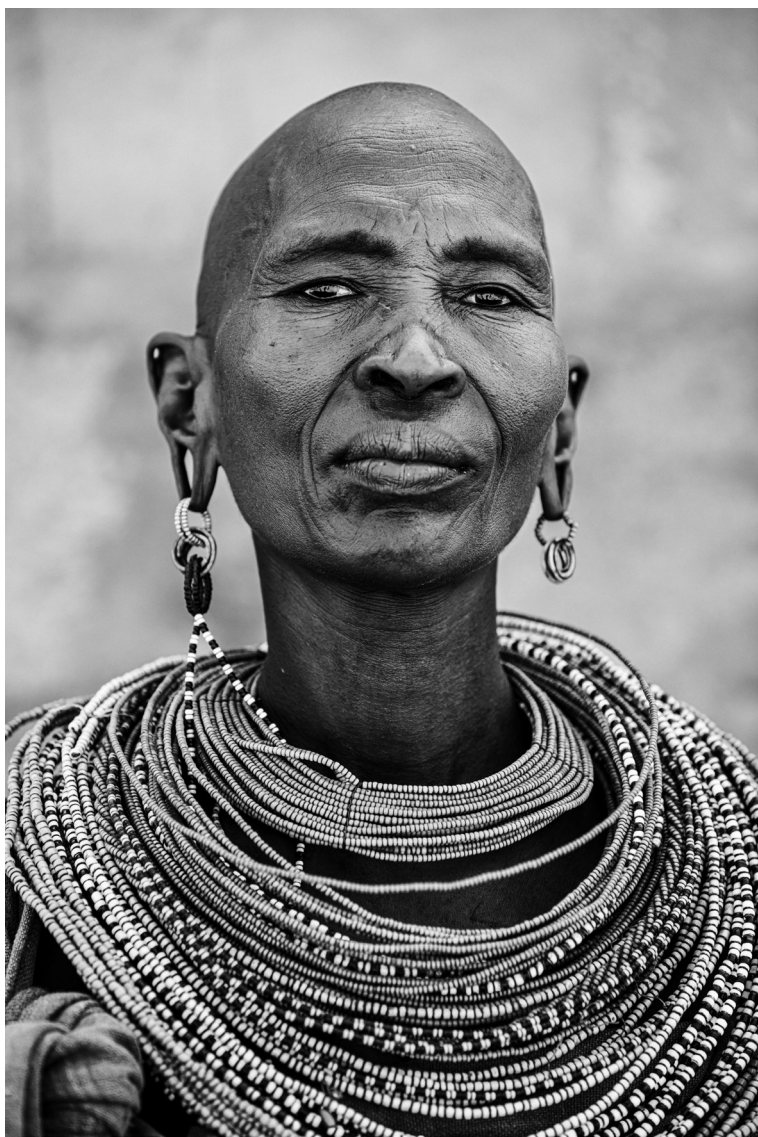
Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Еџиоипија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

Дасанеч, језеро Туркана, северна Кенија, јужна Етиопија
Dassanech, jezero Turkana, severna Kenija, južna Etiopija

Габра, пушчиња Чалби, северна Кенија
Gabra, puščava Chalbi, severna Kenija

Самбуру, масив Н'доџо, северна Кенија
Samburu, gorovje N'doto, severna Kenija

Туркана, језеро Туркана, северна Кенија
Turkana, jezero Turkana, severna Kenija

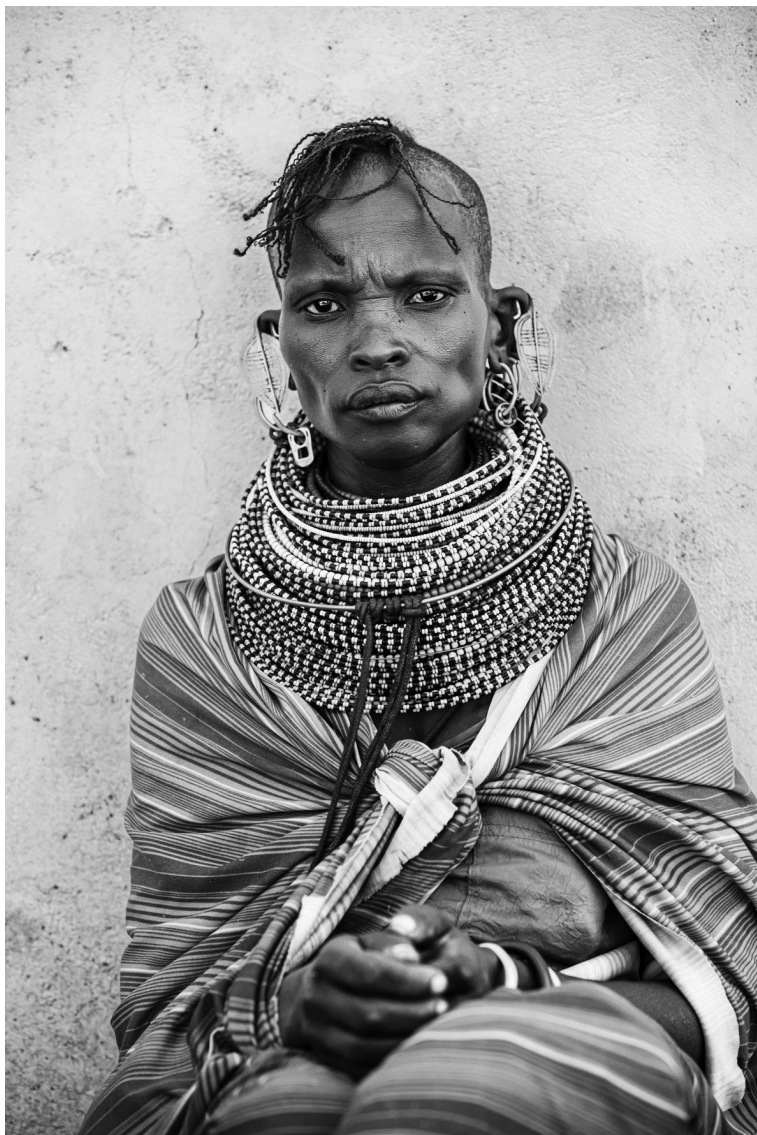
Туркана, језеро Туркана, северна Кенија
Turkana, jezero Turkana, severna Kenija

Рендил, џусџиња Каисут, северна Кенија
Rendille, puščava Kaisut, severna Kenija

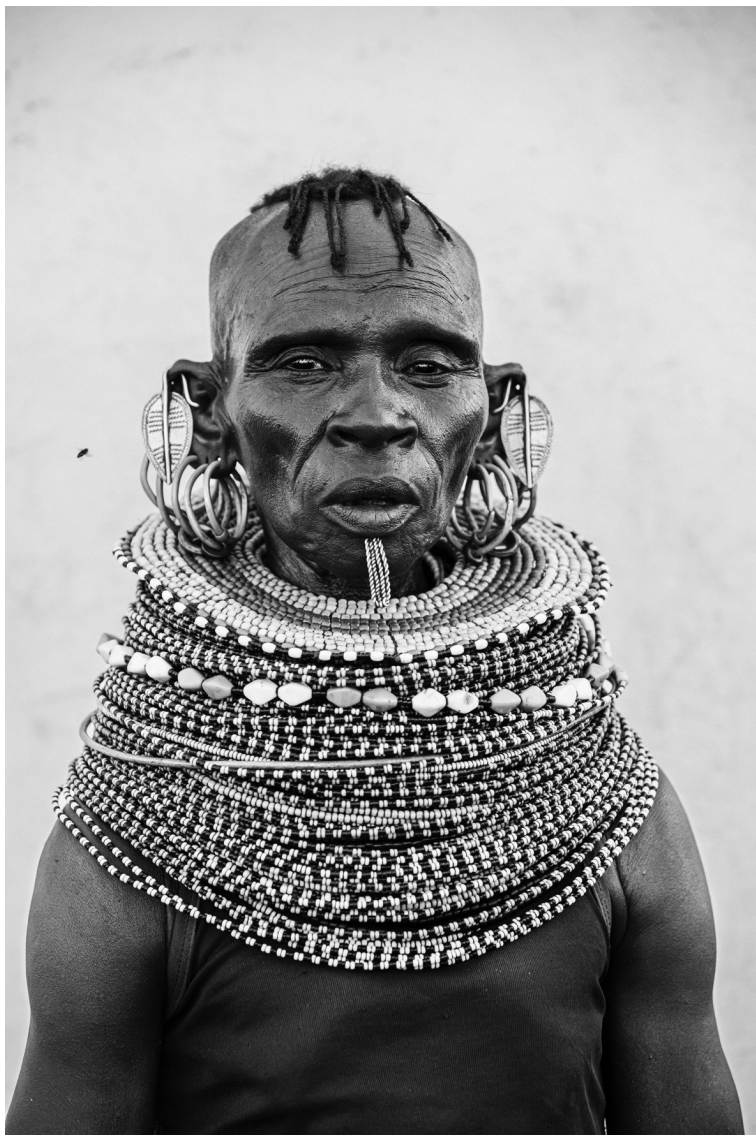
Самбуру, масив Н'доџо, северна Кенија
Samburu, gorovje N'doto, severna Kenija

Туркана, језеро Туркана, Кенија
Turkana, jezero Turkana, Kenija

Габра, пуштина Чалби, Кенија
Gabra, puščava Chalbi, Kenija

Туркана, језеро Туркана, Кенија
Turkana, jezero Turkana, Kenija

Рендил, џусџиња Каисут, Кенија
Rendille, puščava Kaisut, Kenija

Туркана, језеро Туркана, Кенија
Turkana, jezero Turkana, Kenija

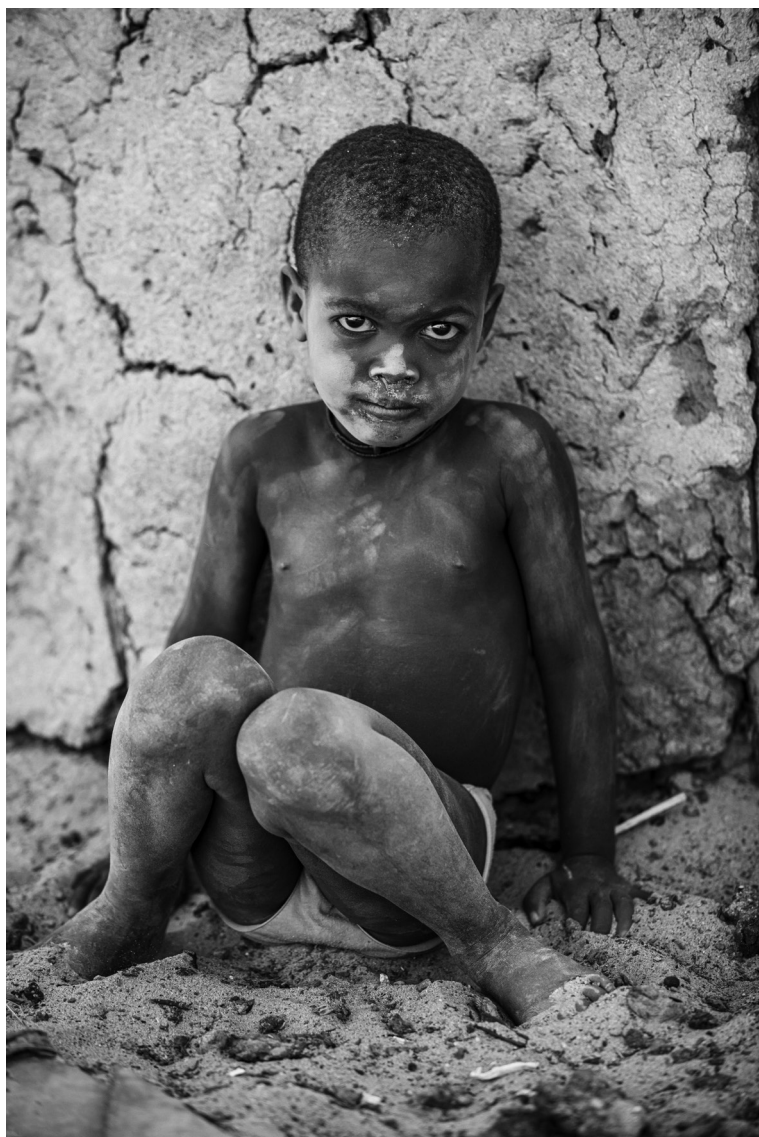
Овахимба, река Кунене, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, reka Kunene, Kaokoland, Namibija

Овахимба, река Кунене, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, reka Kunene, Kaokoland, Namibija

Овахимба, Харшманова долина, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Hartmanova dolina, Kaokoland, Namibija

Овахимба, Пурос, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Puros, Kaokoland, Namibia

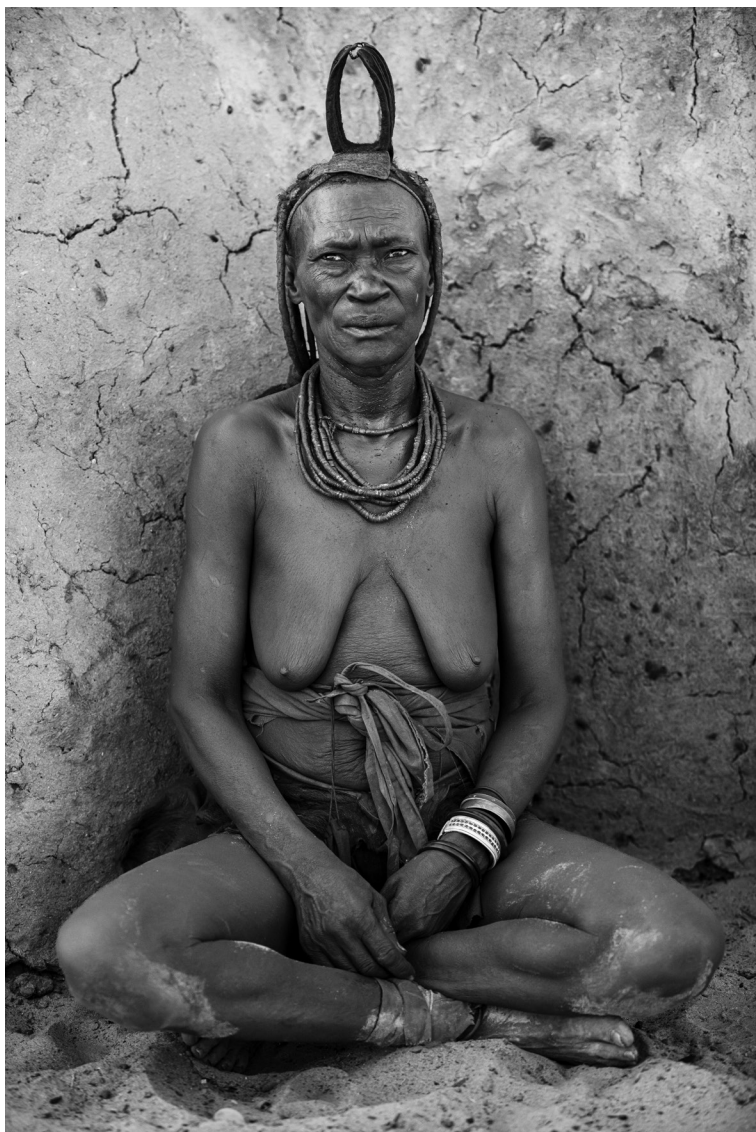
Сани (Бушман), Цумкве, Калахари, Намибија
Sani (Bushman), Tsumkwe, Kalahari, Namibia

Овахимба, Каоколанг, Намибија
Ovahimba, Kaokoland, Namibija

Овахимба, Маријеншал, Каоколанг, Намибија
Ovahimba, Mariental, Kaokoland, Namibija

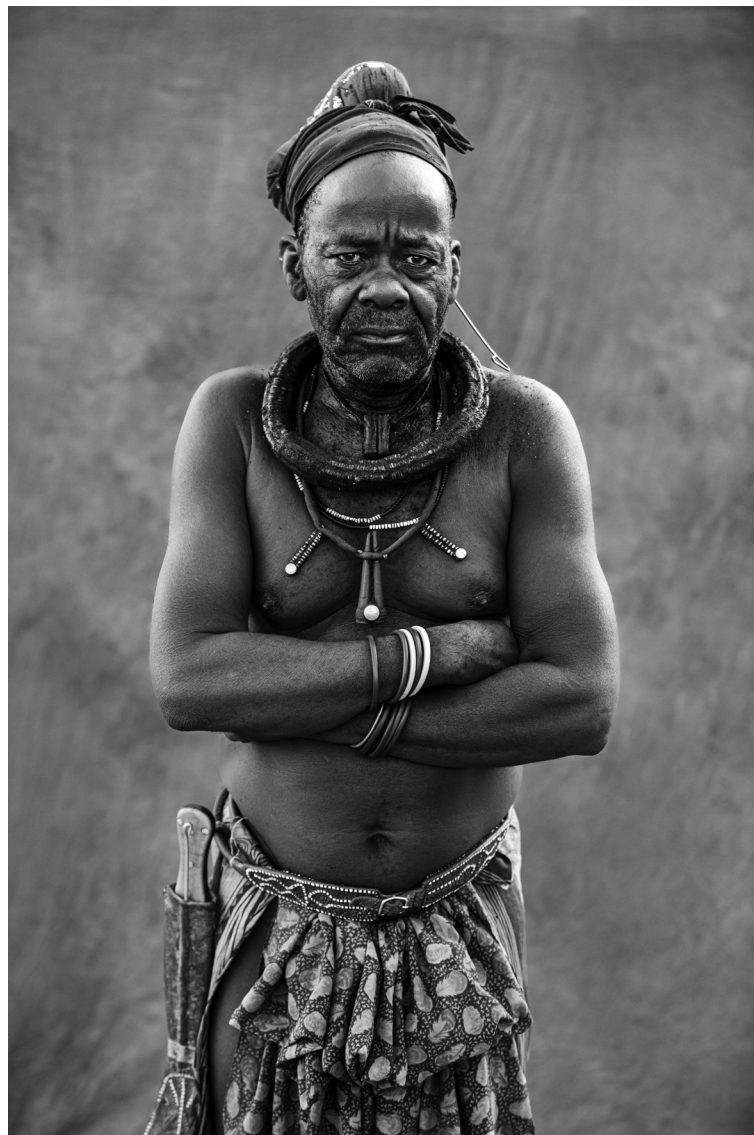
Овахимба, Пурос, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Puros, Kaokoland, Namibia

Овахимба, Пурос, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Puros, Kaokoland, Namibia

Овахимба, Кунене, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Kunene, Kaokoland, Namibia

Овахимба, Харџманова долина, Каоколанд, Намибија
Ovahimba, Hartmanova dolina, Kaokoland, Namibia

Овахимба (лейоша која ишчезава), река Кунене, Намибија
Ovahimba (izginjajoča lepota), reka Kunene, Namibija

Ксенија Лакович, острво Кубу, Магидикиади, Боцвана
Ksenija Lakovič, otok Kubu, Makgadikgadi, Bosvana

Дивљине Етиопије, Намибије, Боцване, северне Кеније и Конга пружају уточиште последњим традиционалним племенским културама Африке. Нестанком тих култура не губимо само последњи архаични свет који изниче из свог окружења, које је колевка човечанства, већ и староставни светоназор и генетски код, који откривају феномен човекове еволуције. Пројекат *Упоштрази за нашим коренима* није само запис садашњег тренутка, или потрага за нашим бивствовањем, већ најпре носталгични и жалосни помен културама које нестају пред нашим очима и чије ћемо вредности изгубити брже него што ћемо успети нешто о њима да сазнамо.

Слике и лепота тих људи немо приповедају о трагичности културног и цивилизацијског суочавања два неједнака света и жалосном нестајању тих последњих традиционалних култура Африке. Као да не мари за носталгију, распадање тог староставног света је неминовно и ту нема романтике, јер су ти процеси, нажалост, саставни део човекове еволуције. Али упркос меланхолији и трагизму које буди нестанак тих древних цивилизација, вреди истрајати у њиховом очувању, јер тако изнова налазимо толико тога лепог у људима, посебно у онима који могу само да сањају о стварима које се нама подразумевају. Остаје нам да будемо захвални што нам је омогућено да видимо све те архаичне светове.

Divjine Etiopije, Namibije, Bocvane, severne Kenije in Konga dajejo zatočišče zadnjim tradicionalnim, plemenskim kulturam Afrike. Z izginotjem teh kultur ne izgubljammo samo zadnjih arhaičnih ljudstev sveta, ki izhajajo iz območja, ki je geografska zibelka človeštva, temveč tudi starodavna vedenja in genski zapis, ki razkriva fenomen in skrivnosti človeške evolucije. Projekt *V iskanju naših korenin* ni samo zapis nekega časa ali iskanje našega bistva, temveč predvsem nostalgичen in žalosten nekrolog kulturam, ki izginjajo pred našimi očmi in katerih vrednote bomo izgubili še preden smo jih sploh uspeli spoznati.

Podobe in lepota teh ljudi nemo pripovedujejo zgodbe o tragiki kulturnega in civilizacijskega soočenja dveh neenakih svetov in žalostnem izginjanju teh zadnjih tradicionalnih kultur Afrike. Kljub nostalgiji je razpadanje tega tradicionalnega sveta neizogibno in tu ni nobene romantike, saj so ti procesi na žalost sestavni del človeške evolucije. Kljub nostalgiji in tragiki izginjanja teh tradicionalnih ljudstev je vredno vztrajati, saj vedno znova najdemo toliko lepega v ljudeh, zlasti tistih, ki lahko samo sanjajo o stvareh, ki so nam samoumevne. Lahko smo samo hvaležni, da nam je bilo dano videti vse te vzporedne arhaične svetove.

Маре Лакович
пустањ Тар, Гуџарат, Индија
Mare Lakovič
puščava Thar, Gudžarat, Indija

Маре Лакович (рођен 10. 4. 1962) интензивно се бавио, већ у оквиру студија социологије, историје и антропологије, проблематиком нестанка традиционалних племенских заједница и њихових култура на подручју средње и југозападне Азије, у северном Пакистану, на подручју Каракорума, Хиндукуша, кинеског Синђанга, у Монголији, на Непалу, у Малезији и Индији (Кашмир, Ладак и Занскар, Химачал Прадеш, Аруначал Прадеш, Раџастан, Гуџарат, итд.), да би се касније потпуно усредсредио на последње примарне традиционалне културе Африке: у Намибији, Кенији, Етиопији, Мароку, Боцвани, итд. Већ скоро тридесет година на својим истраживачким експедицијама одлази у најудаљеније крајеве наведених држава, где проучава бројна занимљива стара друштва и њихове културе, које угрожавају глобалистички процеси, војни конфликти, али најпре притисци и похлепа корпорација које трагају за стратешким сировинама и обрадивим земљиштем. У последњих петнаест година био је на 15 истраживачких експедиција, на подручју реке Омо у Етиопији и на простору језера Туркане у северној Кенији. За *National Geographic Slovenija* организовао је и водио експедицију у Етиопију. Учествовао је и на Осмој истраживачкој експедицији у северној Намибији, у удаљеном Каоколанду, у подручју пустиње Намиб, те у намибијском и боцванском Калахарију. Његови текстови и фотографије објављени су у бројним словеначким новинама и ревијама, као што су *Gea*, *Adria Flight Magazine*, *Svet in ljudje*, итд. Више од тридесет година бави се фотографијом и аутор је више од десет самосталних фото-изложби (Цанкарјев дом у Љубљани, Град Бојеншперк,

Mare Lakovič (rojen 10. 4. 1962) se je že v okviru študija sociologije, zgodovine in antropologije intenzivno ukvarjal s problematiko izginjanja tradicionalnih plemenskih skupnosti in njihovih kultur na območju Srednje in Jugozahodne Azije v severnem Pakistanu na območju Karakoruma, v Afganistanskem Hindukušu, kitajskem Xinjangu, Mongoliji, Nepal, Maleziji, Indiji (Kašmir, Ladak in Zanskar, Himačal Pradeš, Arunačal Pradeš, Rađžastan, Gudžarat, itd.) in se kasneje predvsem osredotočil na zadnje prvinske, tradicionalne kulture Afrike, v Namibiji, Keniji, Etiopiji, Maroku, Bocvani, itd. Že približno 30 let na svojih raziskovalnih odpravah zahaja v najbolj odročne kotičke navedenih držav, kjer dokumentira številna zanimiva tradicionalna ljudstva in kulture, ki jih ogrožajo globalizacijski procesi, vojni konflikti ter zlasti pritiski in pohlep mednarodnih korporacij po strateških surovinah in obdelovalni zemlji. V zadnjih petnajstih letih je bil na več kot desetih raziskovalnih odpravah v Etiopiji v porečju reke Omo in severni Keniji na območju jezera Turkane. Za *National Geographic Slovenija* je tudi organiziral in vodil odpravo v južni Etiopiji. Bil je tudi na osmih antropoloških, raziskovalnih odpravah v severni Namibiji, v odročnem Kaokolandu v zaledju puščave Namib ter v namibijskem in bocvanskem Kalahariju. Njegovi članki in fotografije so bili objavljeni v številnih slovenskih časnikih in revijah, kot so *Gea*, *Adria Flight Magazine*, *Svet in ljudje*, itd. Že več kot trideset let se ukvarja tudi s fotografijo in je avtor več kot desetih, večjih, samostojnih fotografskih razstav (Cankarjev dom v Ljubljani, Grad Bogenšperk, Inštitut

Институт Јожеф Штефан, МК). Организовао је бројна предавања, округле столове и јавне наступе у иностранству. Коаутор је недавно штампане књиге *Авџанисџан: словеначки погледи*.

Са словеначког превео Александар Гаџалица

Jožef Štefan, MK), številnih predavanj, okroglih miz, javnih nastopov tudi v tujini, itd. Je tudi soavtor nedavno izdane knjige *Afganistan: slovenski pogledi*.

VANISHING WORLD

During his studies of sociology, history and anthropology, photographer Mare Lakovič (born 1962) had already intensively explored the issue of the disappearance of traditional tribal communities and their cultures in the area of Central and Southwest Asia, the Himalayan region, and several African regions of Namibia, Botswana, Kenya, Morocco and Ethiopia. For the last twenty-five years he has been organising expeditions to the remotest parts of countries such as Pakistan, Afghanistan, India, China, Mongolia, Malaysia and Nepal, exploring and documenting countless compelling tribal communities and traditional cultures, jeopardised by the process of globalisation and doomed to a slow but total extinction. Encountering these archaic worlds and primeval environments enables us to experience images revealing the magic of our rudimental past through life of these remote cultures and roots of our own evolution, at the same time functioning as an expression of praise for the beauty of life and admonition about our own mortality. Lakovič is the author of many photo exhibitions, articles, round tables and lectures.

На корицама:

Na naslovnici:

Мурси, долина реке Омо, Етиопија

Mursi, dolina reke Omo, Etiopija

Маре Лакович
СВЕТ КОЈИ НЕСТАЈЕ

Издавач

Народна библиотека Србије
Скерлићева 1, Београд
www.nb.rs

За издавача

Владимир Пиштало

Уредник

Драган Пурешић

Превод са словенацког

Миљенка Витезовић
Александар Гаталица

Лектура и коректура

Јелена Витезовић

Технички уредник

Милош Нинковић

Штампа

Ретро принт, Београд

Тираж

100

Mare Laković
SVET KI IZGINJA

Založila in izdala

Narodna biblioteka Srbije
Skerlićeva 1, Beograd
www.nb.rs

Za založbo

Vladimir Pištalo

Urednik

Dragan Purešić

Prevedli

Miljenka Vitezović
Aleksandar Gatalica

Jezikovni pregled

Jelena Vitezović

Tehnična oprema in prelom

Miloš Ninković

Tisk

Retro print, Beograd

Naklada

100

ISBN

978-86-7035-511-8

9 788670 355118 >

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

77.04(497.4)(083.824)
39(=42/=45)(6)(083.824)
77.071.1(497.4):929 Лакович М.(083.824)

ЛАКОВИЧ, Маре, 1962-

Свет који нестаје / Маре Лакович ; [превод са словеначког Миљенка Витезовић, Александар Гаталица]
= Svet ki izginja / Mare Lakovič ; [prevedli Miljenka Vitezović, Aleksandar Gatalica]. - Београд : Народна
библиотека
Србије = Beograd : Narodna biblioteka Srbije, 2023 (Београд : Ретро принт = Beograd : Retro print). - 43 стр. :
фотогр. ; 21 cm

Упоредо срп. превод и слов. оригинал. - Уметникова слика. - Тираж 100. - Маре Лакович: стр. 43-[44]. - Vanish-
ing worlds.

ISBN 978-86-7035-511-8

а) Лакович, Маре (1962-) -- Фотографије -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 130915081